herpy

SKILPADDER

Balkan Terrapin

Mauremys rivulata

Mauremys rivulata er en middels stor, dagaktiv ferskvannsskilpadde fra Balkan og det østlige Middelhavsområdet. Hunnene når omtrent 24 cm skjoldlengde, hannene omtrent 19 cm. Arten er hardfør og tåler mange slags vann, men krever et stort, filtrert akvaterrarium med en varm solplass og UVB. Om sommeren kan den holdes utendørs i en lukket dam.

Familie: Geoemydidae Tidligere navn: *Mauremys caspica rivulata; Emys rivulata*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**15-24 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**20-30 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**120 × 60 × 65 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Varmeplass	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-70 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 25-40 cm
Vanntemperatur	**21-27 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter, ferdigfôr, planter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**4-10 egg**
Kull per år	**2-3**
Inkubasjon	**49-77 dager** ved 27-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Ikke vurdert (NE)**

Om arten

Mauremys rivulata er en middels stor ferskvannsskilpadde som tilbringer det meste av livet i vannet, men soler seg på bredder og drivende gjenstander. Alle mål i teksten er skjoldlengden (carapax). Hunnene blir opptil omtrent 24 cm, hannene opptil omtrent 19 cm. Skjoldet er flatt og lett hvelvet med en tydelig køl langs midten, som er kraftigst hos unge dyr og ofte nesten forsvinner hos voksne. Voksne dyr er som regel ensfarget brune eller olivengrønne med svak eller ingen tegning. Unge dyr har rødbrune eller gulaktige, uregelmessige nettmønstre på skjoldet. Buskjoldet er mørkt til svart hos unge dyr og lysner med alderen, og broen mellom ryggskjold og buskjold er mørk. Snuten og halsen har tynne striper, som kan mangle helt. Forbena har fem klør, bakbena fire.

Hannen er flatere enn hunnen og har et lett innoverbuet buskjold og en lengre hale med bredere rot. Nyklekte unger måler 3-4 cm.

Arten ble tidligere regnet som en underart av *Mauremys caspica*. Genetiske undersøkelser har bekreftet at det er snakk om to arter, som lever i hvert sitt område og bare svært sjelden krysser seg der de møtes i det nordvestlige Tyrkia og nær grensen mellom Tyrkia og Syria. Fargen på broen og tegningen på bakbena skiller dem: *M. rivulata* har mørk bro og ingen gule tverrstriper på bakbena. I handelen kan arten fortsatt opptre under det eldre navnet *M. caspica rivulata*.

Arten er hardfør og tåler mange vanntyper, og slekten er intelligent og nysgjerrig. Levetiden i fangenskap er ikke kjent for arten; 20-30 år er et anslag for en ferskvannsskilpadde av denne størrelsen.

Utbredelse og leveområde

Mauremys rivulata finnes på Balkan og i det østlige Middelhavsområdet: fra Kroatias kyst, Serbia, Montenegro og Albania gjennom det meste av Hellas (blant annet Kreta, Korfu, Lesbos, Limnos og Kos), det sørøstlige Nord-Makedonia og det sørlige Bulgaria til Marmarahavet, videre over Kypros og det vestlige og sørlige Tyrkia til Syria, Libanon, det nordvestlige Jordan, det nordlige og sentrale Israel og Vestbredden. Forekomsten i Bosnia-Hercegovina er ikke bekreftet og er ikke med på kartet.

Utbredelsen følger det varme middelhavsklimaet. Arten mangler i fjellrike og tørre områder i den sørlige delen av området. I øst grenser den til *M. caspica*, og de to artene er stort sett adskilt geografisk.

> **Naturlig utbredelse:** Albania, Bulgaria, Kroatia, Kypros, Hellas, Israel, Det palestinske området, Jordan, Libanon, Nord-Makedonia, Montenegro, Serbia, Syria og Tyrkia.

LEVEOMRÅDE

Mauremys rivulata lever i mange slags ferskvann: elver og bekker med svak strøm, periodiske dammer, innsjøer, brakke kystlaguner, avvanningsgrøfter, vanningskanaler og reservoarer. Den finnes sjelden i hurtigstrømmende vann. Den tåler surt, basisk, forurenset og brakt vann og kan forekomme i svært store tettheter. Den tåler også sjøvann, så stredet og åpent hav er ingen vesentlig hindring for spredningen.

Unge dyr holder seg i grunt, gjørmete vann med mye vegetasjon, der de er best beskyttet. Voksne dyr ses oftere i dypere, klarere vann. Dyrene soler seg på bredder og flytende gjenstander og dykker raskt ned i vegetasjonen eller gjørmen når de forstyrres.

Arten spiser ikke når vannet er kaldere enn omtrent 13 °C eller varmere enn omtrent 30 °C, og ved lufttemperatur over 36 °C ses dyrene flyte rett under overflaten for ikke å bli for varme. Tørker dammene ut om sommeren, graver dyrene seg ned og overlever sommerdvale (estivasjon), eller de vandrer til annet vann. I de nordlige delene av utbredelsesområdet går dyrene i vinterdvale. I de tempererte områdene foregår paringen fra november til april med høydepunkt i januar-februar, og eggleggingen skjer fra mai til slutten av juli.

Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Hold dyret i et stort akvaterrarium, et kar eller en lukket dam, ikke i et vanlig terrarium. Stellet av *Mauremys rivulata* er bare sparsomt beskrevet, så temperaturer, lys, fôring og holdform her bygger på den nært beslektede *Mauremys reevesii* og de øvrige *Mauremys*-artene fra Middelhavet.

Karet må være minst fem ganger så langt som skjoldet på det største dyret og halvparten så bredt som det er langt, og landdelen regnes med i bunnarealet. Vannet må være minst dobbelt så dypt som skjoldet er bredt. En hunn på 24 cm skal altså ha minst 120 × 60 cm og en hann på 19 cm 100 × 50 cm. Målene i boksen, 120 × 60 × 65 cm, gir en vanndel på 80 × 60 cm med 40 cm vann (knapt 200 liter), en landdel på 40 × 60 cm og 25 cm kant over vannet. Hvert ekstra voksne dyr krever mer plass og flere solplasser. Større er alltid bedre.

Vann er tungt: 200 liter veier 200 kg, så plasser oppsettet på et gulv som kan bære det. Landdelen må være stor nok til at hele dyret kommer helt opp av vannet og tørker. Bygg den som en hylle eller en strandkant med en ru rampe, slik at dyret kan krabbe opp i stedet for å svømme opp til overflaten. Naturstein, røtter og ferdige flytende plattformer er egnet. Unge dyr svømmer dårligere enn voksne og må ha grunnere vann og lette veier opp.

Vannet renses av et kraftig utvendig filter som filtrerer både mekanisk og biologisk. I store kar og dammer egner et filter av koi-typen med lag av skum og en pumpe seg godt, gjerne med en UV-C-enhet som holder algeveksten og smittetrykket nede. Om sommeren er en utendørs dam det beste, hvis den er lukket mot rømning og rovdyr med gjerde ned i jorden og nett over toppen. Sett aldri dyret ut i naturen.

TEMPERATUR

Vannet må være 21-27 °C. Luften over vannet må være 24-29 °C, og overflaten på solplassen må nå 30-35 °C, målt med et infrarødt termometer. Om natten kan luften falle til 20-24 °C, og om vinteren litt mer. Varm opp solplassen med en halogenlampe i en dyp kuppel med keramisk fatning, og sett vannvarmeren bak en plastskjerm, slik at dyret ikke brenner seg, og med automatisk utkobling.

I naturen spiser arten bare ved vanntemperaturer fra omtrent 13 til omtrent 30 °C, og ved lufttemperaturer over 36 °C risikerer den overoppheting. Det må derfor være både varme og kjølige steder i oppsettet.

Vinterdvale er naturlig i den nordlige delen av utbredelsen, men kunstig vinterdvale er ikke nødvendig i fangenskap: dyret innretter seg etter de små årstidsskiftene i temperatur og lys. Ønsker du likevel å gi dyret en vinterdvale, så snakk først med en veterinær med erfaring med krypdyr.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Skilpaddens fuktighet er vannet selv. Luftens relative fuktighet er ikke dokumentert for arten, og 50-70 % i rommet er et anslag. Det avgjørende er vannets renhet: dyret avgir avføring og fôrrester i vannet, så det blir raskt skittent.

Bruk et kraftig filter, fjern fôrrester med et nett etter fôring, og skift en del av vannet jevnlig. Bruk vann uten klor, for eksempel behandlet med vannbehandlingsmiddel. Arten tåler i naturen forurenset og brakt vann, men det er ingen grunn til å utnytte det i fangenskap.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet er dyrets oppholdssted, så det må være dypt, rent og varmt. Vannet må være minst dobbelt så dypt som skjoldet er bredt, og 25-40 cm passer for voksne dyr; unger må ha grunnere vann. Temperaturen er 21-27 °C (se Temperatur). Dybden må gi plass til å svømme fritt og snu seg, men dyret må alltid ha en lett vei opp til overflaten.

Filteret må filtrere både mekanisk og biologisk. Den mekaniske delen fjerner fôrrester og avføring; den biologiske delen, med skum eller keramiske ringer, huser bakterier som bryter ned giftig nitrogenavfall. Velg et utvendig tønnefilter som er beregnet for minst 2-3 ganger vannmengden. Rengjør filteret jevnlig, og skyll filtermediet i vann fra karet, ikke fra kranen, slik at bakteriene bevares. Koble alt elektrisk utstyr ved vannet til en jordfeilbryter, og trekk ut støpselet med tørre hender før du tar på filteret.

LYS OG UVB

UVB er en nødvendighet: det gjør det mulig for dyret å danne D3-vitamin, ta opp kalk og få et sunt skjold. Ferguson-sonen er ikke dokumentert for arten; sone 3 er et anslag ut fra at arten soler seg mye. Bruk et T5 HO-rør med reflektor over solplassen. Avstanden fra røret til dyrets rygg følger rørets forskrift; det må ikke være glass eller plast mellom rør og dyr, og UVB-rør mister styrke og må skiftes jevnlig.

Solplassen tørker også huden og skjoldet, slik at hudskiftet forløper normalt, og den løsner parasitter. Mangler solplassen, kan det gi hudinfeksjoner, skjoldråte og ørebyller. Lyset må være på omtrent 12 timer i døgnet. Direkte sollys er best, men krever skygge, slik at dyret ikke overopphetes.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Mauremys rivulata er altetende. I naturen er unge dyr overveiende kjøttetere, mens voksne i større grad spiser planter. Føden omfatter vannplanter, trådalger, insektlarver, ormer, snegler, krepsdyr, rumpetroll og små fisk samt åtsler. Arten spiser under vann; kast maten i karet.

Gi kvalitetspellets til vannskilpadder som base, med omtrent 30-40 % protein, under 20 % fett og et forhold mellom kalk og fosfor på minst 2:1. Suppler med meitemark, snegler fra oppdrett, insekter, fiskebiter og bladgrønt som endivie, escarole, romanosalat og grønnkål. Fôring 3 dager i uken passer til voksne dyr; hyppigere fôring gir for rask vekst og dårligere vannkvalitet.

Tilskudd av kalk og vitaminer vaskes raskt av i vann. Trekk dem inn i fôr som er bløtlagt i en oppløsning, eller dryss dem på fôr som gis utenfor karet. Fjern fôrrester etter fôring.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

ATFERD OG HÅNDTERING

Mauremys rivulata er dagaktiv og sky: den dykker lynraskt når den forstyrres. Slekten er intelligent og lærer å forbinde deg med mat. Dyret liker ikke å bli håndtert. Hold det fast under skjoldet med begge hender, og vask hendene grundig etterpå. Slekten kan avgi en illeluktende væske når dyr tas opp.

Vanligvis holdes dyret alene. To dyr kan holdes sammen hvis det er nok plass og solplasser til begge. Hunner kan få kraftige bitt i ansikt og hals under paringen, så de må overvåkes. Hanner kan være aggressive mot hverandre. Et dyr som hele tiden svømmer langs glasset, har ofte for lite plass.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er flatere enn hunnen, har et lett innoverbuet buskjold og en lengre hale med bredere rot. Hannen blir mindre enn hunnen: opptil omtrent 19 cm mot omtrent 24 cm. Alder og størrelse ved kjønnsmodning er ikke kjent. Kjønnsforholdet i naturen er omtrent 1:1.

PARRING

Paringen foregår vanligvis i vannet og kan i sjeldne tilfeller finne sted på land. Hunnen kan få kraftige bitt i ansikt og hals, så paret må overvåkes, og det må være plass til at hunnen kan komme seg unna. I de tempererte områdene er dyrene kjønnsaktive fra november til april med høydepunkt i januar-februar; i kaldere områder kommer paringen senere. Hvordan sesongen forløper i fangenskap, er ikke kjent.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 4-10 egg per kull, ca. 22 × 36 mm, og 2-3 kull per sesong avhengig av klimaet. I naturen legger hun fra mai til slutten av juli i sand eller myk jord nær vannet. En hunn må ha en kasse med sand eller jord på landdelen, slik at hun kan grave en rede. Er det ikke noe sted å legge, kan hun bli eggbundet og må til veterinær.

INKUBASJON

I naturen klekkes eggene etter 49-77 dager, altså 7-11 uker. Til kunstig ruging passer 27-30 °C og 75-90 % luftfuktighet, der eggene klekkes etter 65-75 dager; tallene er lånt fra de beslektede *Mauremys caspica* og *Mauremys leprosa*. Om kjønnet avhenger av rugetemperaturen, er ikke kjent for arten.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er 3-4 cm ved klekkingen. I naturen holder de seg i grunt, gjørmete og plantebevokst vann og er først og fremst kjøttetere; de lever av insektlarver og andre smådyr. Hold unger i grunt vann med en lett rampe og mange planter eller skjul. Vanntemperaturen for unger er ikke kjent; de voksnes 21-27 °C passer. Hold unger adskilt fra voksne dyr og sørg for at alle får fôr.

Helse og vanlige feil

Skilpadder skjuler sykdom, så vær oppmerksom på endringer. Veg og mål dyret jevnlig, og før en loggbok over vekt, appetitt og atferd. Plutselig vekttap er ofte det første tegnet på sykdom.

Typiske problemer og feil i stellet: - Skittent vann: vannet blir raskt en helserisiko hvis filteret er for svakt, eller vannet ikke skiftes. - Mangel på UVB eller kalk, som gir bløtt, deformert skjold og beinsykdom. - Mangel på solplass, som gir hudinfeksjoner, skjoldråte og ørebyller. - For hyppig fôring, som gir for rask vekst og dårlig vannkvalitet. - Feil innredning, der dyret ikke kan komme opp av vannet.

Alle krypdyr kan være symptomfrie bærere av *Salmonella* og smitte mennesker. Vask hendene før og etter kontakt med dyret, vann og utstyr. Etter et bitt skal såret skylles under rennende vann og rengjøres med mild såpe.

Oppsøk en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, har åpen munn eller virker sløvt.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.